

Diarienummer: 2021-1353

Klassificering-ID: 1.2.3

8 oktober 2021
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Godemän och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36)

dnr Ju2021/01883

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG), som har i uppdrag att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig, lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

DIGG tillstyrker förslagen i betänkandet och instämmer i huvudsak i de bedömningar som utredningen gör. DIGG vill därutöver framföra följande synpunkter.

- DIGG vill särskilt betona vikten av att ställföreträdarregistrets innehåll lagras som strukturerade data för att möjliggöra koppling till den nationella digitala tjänsten Mina ombud.
- DIGG ifrågasätter betänkandets ambition att öka tillgången till en generell e-legitimation för huvudmän då en sådan skapar utmaningar vars konsekvenser behöver utredas vidare.

Generella synpunkter

Brist på maskinellt sökbara uppgifter om utsedda goda män och förvaltare är en lucka i det gemensamma system som ska tillåta medborgare att nyttja offentlig service och tillvarata sina rättigheter i digitala tjänster. Bristen medför att risken för utanförskap ökar genom digitaliseringen. Det är därför bra och viktigt att utredningens förslag att etablera ett nationellt ställföreträdarregister genomförs.

Betänkandets förslag att inrätta ett nationellt ställföreträdarregister är framåtsyftande och bidrar till utvecklingen av effektiva digitala tjänster för informationsutbyte. Vid konstruktionen av ställföreträdarregistret är det av vikt att registrets innehåll, inklusive den lagliga grunden för förordnandet och förordnandets omfattning, lagras som strukturerad data. Detta är en nyckel för att automatiserade behörighetskontroller och kopplingen till byggblocket Mina ombud som föreslås i utredningen ska fungera effektivt. Den myndighet som blir utpekad som ansvarig för registret bör därför upprätta kontakt med den nationella tjänsten Mina ombud under registrets uppbyggnadsfas för att säkerställa kompatibilitet.

DIGG delar betänkandets uppfattning att huvudmännens bristande tillgång till en digital identitet bidrar till ett utanförskap som inte är önskvärt. Det är av vikt att betona att den digitala identiteten enbart möjliggör att identifiera vem som besöker en digital tjänst. Den som erbjuder den digitala tjänsten måste själv ta ställning till vad personen som besöker tjänsten får göra. I de fall personen i fråga har en pågående relation med aktören som erbjuder den digitala tjänsten är frågan om vad personen får göra definierad av aktören och anpassade tjänster kan erbjudas.

Det blir vanligare och vanligare att nya kontakter med aktörer etableras genom digitala kanaler både inom den offentliga och privata sektorn. Aktörerna som erbjuder de digitala tjänsterna utgår från att den som identifierar sig har rätt att företräda sig själv. Minderåriga som har en e-legitimation kan ges begränsade rättigheter i kontakten med aktören utifrån att personens födelsedata är känt vid legitimeringen. Information för att genomföra motsvarande prövning för huvudmän saknas idag.

Det föreslagna ställföreträdarregistret är ett viktigt första steg i hävandet av det digitala utanförskapet. Ställföreträdarregistrets ändamål föreslås i betänkandet vara att lämna upplysningar till den som begär det om vem som är förordnad förmyndare, god man eller förvaltare för en enskild. Beredningen förtydligar att det inte ska vara möjligt att få fram en lista på personer som har en god man eller förvaltare. Utifrån detta bedömer DIGG det som mycket tveksamt att de digitala tjänsterna kan fråga ställföreträdarregistret om den person som identifierat sig i tjänsten är en huvudman.

För att möjliggöra för huvudmännen att använda en godtycklig digital tjänst måste alla tjänster genomföra prövningen av alla som identifierar sig i den för att säkerställa om personer är en huvudman som ska erbjudas anpassade digitala tjänster. DIGG anser därför att förslaget behöver utredas vidare innan en e-legitimation som fungerar i godtycklig digital tjänst införs. Även utvecklingen inom EU kopplat till Single Digital Gateway och eIDAS behöver beaktas i utredningen då i Sverige utfärdade e-legitimationer inom en snar framtid ska fungera i hela unionen.

DIGG konstaterar också att betänkandet inte behandlat frågan om hur det säkerställs att skyddet för huvudmannens intressen som förvaltarskapet eller den gode mannens insatser syftar till utnyttjas i praktiken. Problemet är inte nytt men i den digitala världen kan skadorna uppstå snabbare och delar av dagens skyddsmekanismer sätts ur spel. Att finna lösningar på detta blir särskilt viktigt i takt med att vi ökar tillgängligheten till e-legitimationer för personer som inte själva bör hantera sina ekonomiska tillgångar. För dem är begränsningar i möjligheterna att få en elektronisk identitet idag ett skydd i detta avseende men säkerställs tillgången till en e-legitimation för att kunna nyttja digital service kan de utsättas för risker att bli lurade av bedragare.

I avvaktan på att förutsättningarna för en generell e-legitimation som överbryggat det digitala utanförskapet utreds ser DIGG inga hinder för att en enskild aktör skapar digitala identifieringslösningar som fungerar effektivt för den aktörens digitala tjänster då detta är ett positivt steg i riktningen mot en ökad digital inkludering.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anna Eriksson. I den slutliga handläggningen har också, leveransledaren Viktoria Hagelstedt och chefsjuristen Linn Kempe deltagit. Föredragande har varit strategen Daniel Antonsson.

Anna Eriksson